איתמר לחי העומד מאליו: אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי, היכא דלא סמכינן עליה מאתמול כולי עלמא לא פליגי דלא הוי לחי, כי פליגי היכא דסמכינן עליה מאתמול: אביי אמר הוי לחי דהא סמכינן עליה מאתמול רבא אמר לא הוי לחי כיון דמעיקרא לאו ארעתיה דהכי עבידי לא הוי לחי קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה, ת"ש *העושה סוכתו בין האילנות ואילנות דפנות לה כשירה הכא במאי עסקינן שנטען מתחילה לכך, אי הכי פשיטא? מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאשתמושי באילן, קמ"ל. ת"ש *היה שם אילן או גדר או חיצת הקנים נידון משום דיומד הכא נמי במאי עסקינן שעשאן מתחילה לכך, אי הכי מאי קמ"ל? [קמ"ל] חיצת הקנים קנה קנה פחות משלשה טפחים *כדבעא מיניה אביי מרבה, ת"ש *אילן המסך על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מטלטלין תחתיו הכא נמי במאי עסקינן שנטעו מתחילה לכך, אי הכי ליטלטל בכולו אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בית סאתים? משום דהוי דירה שתשמישה לאויר *וכל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בית סאתים ת"ש *שבת בתל שהוא גבוה עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים, וכן בנקע שהוא עמוק עשרה והוא מארבע אמות ועד בית סאתים, וקמה קצורה ושיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה, וכי תימא הכא נמי שעשה מתחילה לכך בשלמא קמה לחוי אלא תל ונקע מאי איכא למימר? אלא במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה כי פליגי בלחי: אביי לטעמיה דאמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא לטעמיה דאמר *לחי משום היכר אי עבידא בידים הויא היכר ואי לא לא הוי היכר, ת"ש אבני גדר היוצאות מן הגדר מובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר, שלשה צריך לחי אחר הכא נמי שבנאן מתחילה לכך, אי הכי פשיטא? מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא, קמ"ל ת"ש *דתני ר' חייא כותל שצידו אחד כנוס מחברו בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ נדון משום לחי הכא נמי שעשאו מתחילה לכך, אי הכי מאי קמ"ל? הא קמ"ל נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי תא שמע דרב הוה יתיב בההוא מבואה הוה יתיב רב הונא קמיה אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי כוזא דמיא, עד דאתא נפל לחיא, אחוי ליה בידיה קם ארוכתיה, אמר ליה רב הונא לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא? אמר *דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא מי סמכינן עליה מאתמול, טעמא דלא סמכינן הא סמכינן הוי לחי, לימא אביי ורבא בדלא סמכינן עליה פליגי, הא סמכינן עליה הוה לחי? לא ס"ד דההוא ברקא דהוה בי בר חבו דהוו פליגי בה אביי ורבא כולי שניהו: **מתני'** בכל עושין לחיין אפילו בדבר שיש בו רוח חיים *ורבי מאיר אוסר *ומטמא משום גולל

ורבי

העומד מאליו. שלא הוקבע שם לשם תיקון מבוי אלא הומינו לכך: **היכא דלא סמכינן עליה מאתמול.** שהיה שם לחי אחר ונפל בשבת: **לאישתמושי באילן.** ויעלה ויתלוש ביום טוב: **היה שם.** בהפסי בירות תנא בפרק שני: **חיצת הקנים.** קנים מחוברים. חיצה שהן נטועים כסדר מחיצה: **דיומד.** מפרש בפ' שני* דיו עמודין עמוד אחד כרוחב כמין שעשאו כמרזב ועשה אחד ממחיצותיו לדרום ואחד למערב דכי עביד ד' דיומדין לד' הפינות יש לכל מחיצה ב' אמות שוה אמה מכאן ואמה מכאן כזה:

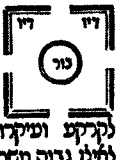

כדבעא מיניה. בפרק שני(א): **המסך.** נוטה סמוך לארץ ראשו הנוף בפחות מג' לקרקע ועיקרו במקום שמחובר לאילן גבוה עשרה: **אין מטלטלין בו.** אם היה היקפו יותר מבית סאתים כאגר המשך, ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המוקף ואינו מתוקן כל צרכו כגון למחיצה שאין בה שתי וערב בהאי פירקא (ד' טז:) ולהיקף שלא הוקף לדירה בפ' שני (ד' כב.) והכא נמי אי בעומד מאליו מוקמת לה שפיר הוי אילן ולאו להכי עבידא יהבו ביה רבנן האי שיעורא: **משום דהוי דירה שתשמישה לאויר.** לעולם שנטעו מתחילה לכך והיקף לדירה הוא אבל דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה לדור שם שומרי השדות ומשמרי' להציל מן החמה ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים כדתניא בפ' שני (ד' כג.) כלל אמר ר"ש בן אלעזר כל אויר שתשמישו לדירה כגון דיר וסהר ומוקצה וחצר ואפילו י' כורים מותר וכל דירה שתשמישה לאויר כגון בורגנין שבשדות בית סאתים מותר יותר מבית סאתים אסור דלאו דירה היא דעל כרחו הוא דר שם: **שבת בתל.** קדש עליו היום וקנה שם שביתתו: **גבוה עשרה.** דאמרינן גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו והרי הוא מוקף: **וכן נקע.** אחד מנקיקי הסלעים: **והוא מד' אמות עד בית סאתים.** הואיל ושבת באויר מחיצותיו נעשית ביתו וכולו כארבע אמותיו - הא הלכך מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה אבל אי הוה טפי מבית סאתים אין מחיצותיו מועילות לו שהיקף שאינו עשוי לדירה אינו מועיל אלא לבית סאתים להכי נקט מארבע אמות ואילך דאם היה פחות מד' אמות מאי מהלך את כולו איכא ומחיצותיו מאי מהני בלאו מחיצה נמי מקום לכל אדם ד' אמות בפרק מי שהוציאוהו (לקמן ד' מה:): **ושיבולות מקיפות אותה.** שהגיע גבוליה סביב מלקצור ושבלים גבוהין י' טפחים: **תל ונקע מאי איכא למימר.** מימות עולם הן: **היוצאות מן הגדר.** זו למעלה מזו: **למיסר בניינא.** שאם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו יתקשר באבנים הללו שכן דרך הבנאין לעשות וכשבונין אחר אינו יכול לדבק בנין חדש* בבנין ישן: **לסמוך אדיקלא.** דקל היה עומד אצל פתח המבוי: **הא סמכינן הוי לחי.** אלמא הלכה כאביי: **לימא בדלא סמכינן עליה פליגי.** ולאביי דשרי קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא ואנן קים לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו: **ופרקו לא ס"ד.** דודאי בדסמכינן עליה פליגי אבל לא סמכינן דברי הכל אינו לחי כההוא עובדא דדיקלא דרב: **ברקא.** ילוע: **דהוה בי בר חבו.** והיה עמוד הסומך את הילוע עומד בראש מבוי אחר: **ופליגו בה כולי שנייהו.** אביי שרי למיסמך עליה ורבא אסר אלמא בדסמכינן עליה פליגי והלכתא כאביי בהא דהוא היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי: **מתני' ומטמא משום גולל.** אם עשאו גולל לקבר מטמא לעולם באהל כמת עצמו ואפי' ניטל משם דתניא בפ' בהמה המקשה (חולין עב.) כל אשר יגע על פני השדה לרבות גולל ודופק:

ורבי

תא שמע העושה סוכתו. בפ' הישן (סוכה ד' כד:) מוקי לה דעביד לה בהוצא ודפנא דלא תקפי לרב אחא בר יעקב דאמר כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה שהרוח מנענעת' לכאן ולכאן אינה מחיצה ואמאי כשרה והא קאזיל ואתי ולפי זה לא פריך הכא מידי והוה מצי למימר ולטעמיך אי נמי משמע ליה דמיירי בכל ענין בין אי רוב דופן מעובי האילן שאינו הולך ברוח בין דהוי רוב דופן מן הנוף: **אי** הכי מאי למימרא. ולא סגי בשינויא דלעיל דלא הוה נקט תרתי אבו חדא: **תל** ונקע מאי איכא למימר. ולא תקשי מכאן למ"ד (ב) מחיצה שאינה עשויה בידי אדם לא שמה מחיצה דלא אתיא למעוטי אלא דבר שאינו ראוי להעשות בידי אדם כגון בעלי חיים: **אביי** לטעמיה. סיני לאו לישנא דלעיל גבי היה גבוה מכ' וכא לטעמו (ד' ה.) דקסבר דאפילו קורה משום מחיצה וכל שכן לחי ואותו לשון תופס עיקר ורבא לטעמיה דאמר לעיל* אחד זה ואחד זה משום היכר ור"ח לא גרס לטעמיה אלא גרס בהדיא אביי אמר לחי משום מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר: **לא** סבר לה מר למסמך אדיקלא. אף על גב דרב הונא אית ליה בפירקין (ד' י.) שבת האיל והותרה הותרה ולא צריך למסמך אדיקלא הא מסיק לקמן דמודה רב הונא היכא דליתנהו למחיצות דלא אמרינן הואיל והותרה הותרה אי נמי הכא לפי דברי רב היה מקשה:

תלמוד

רבינו חננאל

א"ל פוק חזי היאך עמא דבר איכא דמתני לה על השתה מים לצמאו אומר שהכל נהיה בדברו. אתמר לחי העומד מאליו כגון אילן וכיוצא בו. אביי אמר הוי לחי רבא אמר לא הוי לחי ופכרות כי היכי דפליגי בלחי הכי פליגי במחיצות. ת"ש העושה סוכתו (על) [בין] האילנות והאילנות דפנות [לה] כשרה ודחי רבא הכי הכא במאי עסקינן כשעשאו לאילן בתחלה לשום דופן והא אתא לאשמעינן דלא גזרינן דלמא אתי להשתמשי בי"ט באילן, וכן נמי דחי בחיצת הקנים דתנינן דנידון משום דיומד כשעשאו מתחלה לכך. אי הכי מאי למימרא כלומר אם מתחלת עשאו לכך הא פשיטא היא ודחי לכדבעא אביי מרבה אצטריכא ליה וכדבעינן למימר לקמן. תא שמע מהא דתנן בתחומא תפלין. אילן המיסך על הארץ כו'. ודחי הכא נמי כשעשאו לכך. אי הכי האי מחיצה מעלייתא היא, אלמה אמר רב הונא בריה דרב יהושע אין מטלטלין בו אלא בבית סאתים ומשני משום דהויא דירה שתשמישה לאויר כו'. ת"ש שבת בתל גבוה י' והוא מד' אמות ועד בית סאתים מפני שהוא דירה שתשמישה לאויר ואין לה אלא בית סאתים. וכן בנקע עמוק י' כו' עד וקמה קצורה או שיבולות מקיפות אותה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה הנה התל והנקע אי אפשר לומר בהן שעשאן מתחלה לכך. ופרקינן במחיצות כ"ע לא פליגי דמחיצה העשויה מאליה היא מחיצה. כי פליגי בלחי אביי אמר לחי משום מחיצה ומחיצה העשויה מאליה הויא מחיצה ורבא אמר לחי משום היכר ואי עשאו לכך הוי היכר ואי לא לא הוי היכר. ת"ש אבנים היוצאות מן הגדר ונראות בולטות ומובדלות זו מזו פחות משלשה אין צריך לחי אחר וכו'. *) פי' לאיסור בניינא. ת"ש דרב ורב הונא הוו יתבי במבוי א"ל רב לשמעיה אייתי לי מיא עד דאתו שמעא נפל הלחי א"ל רב קום ארוכתיך א"ל רב הונא ולסמוך מר אדיקלא. א"ל וכי סמכינן עליה מאתמול מכלל דאילו סמכינן עליה הוו לחי. לימא אביי ורבא בדלא סמך עליה מאתמול פליגי. ודחינן לה דההוא ברקא חלילה. פירוש בנין כמותא ומפורש בתוספתא בהמוכר את הבית. דהוה בדבי רב הונא על פי המבוי וחלקו בו אביי ורבא כל שנותם: בכל עושין לחיים כו'.

תניא

*) [מלת דל"ל כאן ודחי ה"נ שבנאן מתחילה לכך א"ה פשיטא מהו דתימא למ"ב בניינא].

רב נסים גאון

מחיצת קנים קנה קנה פחות משלשה איצטריכא ליה כדבעא מיניה אביי מרבה. עיקר זו הבעיא בפרק עושין פסין (דף יט):

מני

עין משפט
נר מצוה

צא א מיי' פ"ו מהל' שבת הלכה כב סמג עשין א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף יא:

צב ב מיי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרל סעיף י:

צג ג מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב ופכ"ז הלכה ד' ופ"ו מהלכות עירובין הלכה ד' סמג לאוין סה ועשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שנח סעיף ג:

צד ד מיי' פט"ז מהל' שבת הלכה כב טוש"ע א"ח סי' שסב סעיף ג:

צה ה מיי' פי"ז מהל' שבת הלכה יב סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף ג:

צו ו מיי' פ"ו מהלכות טומאת מת הלכה ד:

[דף יב:]

לקמן לא: סוכה כד:

מסורת
הש"ס

לקמן יח: [סוכה כד:]

[לקמן יט:]

[לעיל יב:]

לעיל ס: [תוספתא פ"א]

[גיטין לט. ב"מ יא: ב"ב סד: חולין כ:]

[במסכת שמחות איתא ר' יוסי אומר]

הגהות
הב"ח

(א) רש"י ד"ה כדבעא מיניה בפ' שני. נ"ב סוף דף יט: (ב) תוס' ד"ה תל וכו' למ"ד מחיצה. נ"ב בפרק הישן:

גליון
הש"ס

גמ' וכל דירה שתשמישה לאויר. לקמן דף כג ע"א:

נושא:
לחי העומד מאליו
מח' אביי ורבא
לאביי מועיל.
לרבא אינו מועיל.

תת נושא:
מחיצה העומד מאליו

מבנה:
① ס"ד דבמחיצה העומד מאליו נמי פליגי
△ סדרה של קושיות על רבא (דסובר דעומד מאליו אינו מועיל)
═ תשובה שחוזרת הרבה פעמים
⑪ רק בלחי העומד מאליו פליגי
◇ הוכחות כאביי דעומד מאליו מועיל
⟵ דחיות של רבא

[illegible]
ג' הלכות שונות השנויות במתני' בשימוש בבעלי חיים
1- כלחי.
2- כגולל (לקבר)
3- לכתוב עליהם גט